

2011. május 14. szombat
 Márk evangéliuma 5,1–20

Dr. Vladár Gábor

Jézus meggyógyítja a gadarai megszállottat

^{5,1}Azután elmentek a tenger túlsó partjára, a gadaraiak földjére. ^{5,2}Amikor kiszállt a hajóból, egyszer csak szembejött vele a sírboltok közül egy tisztátalan lélektől megszállott ember, ^{5,3}akinek a sírboltokban volt a lakása, és akit már láncokkal sem tudott megkötözni senki. ^{5,4}Mert már sokszor meg volt kötözve bilincsekkel és láncokkal, de szétszaggatta a láncokat, a bilincseket pedig összetörte, úgyhogy senki sem tudta megfékezni. ^{5,5}Éjjel-nappal mindig a sírokban és a hegyek között tartózkodott, kiáltozott és követ vagdosta magát. ^{5,6}Amikor távolról meglátta Jézust, odafutott, leborult előtte, ^{5,7}és hangosan felkiáltott: "Mi közöm hozzád, Jézus, a magasságos Isten Fia? Az Istenre kényszerítelek, ne gyötörj engem!" ^{5,8}Jézus ugyanis ezt mondta neki: "Menj ki, tisztátalan lélek ebből az emberből!" ^{5,9}És megkérdezte tőle: "Mi a neved?" Az így felelt: "Légió a nevem, mert sokan vagyunk." ^{5,10}És nagyon kérte, hogy ne űzze el őket arról a vidékről. ^{5,11}Ott a hegyoldalban volt egy nagy legelésző disznónyáj, ^{5,12}ezért a tisztátalan lelkek azt kérték tőle: "Küldj minket a disznókba, hadd menjünk beléjük!" ^{5,13}Megengedte nekik, a tisztátalan lelkek pedig kijöttek, és a disznókba költöztek; mire a nyáj, mintegy kétezer állat, a meredékről a tengerbe rohant, és belefulladt a vízbe. ^{5,14}Akik pedig legeltették, elfutottak, és elvitték a hírt a városba és a környező településekre. Erre kijöttek az emberek, hogy lássák, mi történt. ^{5,15}Amikor Jézus közelébe értek és látták, hogy a megszállott, akiben a légió volt, felöltözve ül, és eszénél van, félelem fogta el őket. ^{5,16}Akik látták, elmondták nekik: hogyan történt a dolog a megszállottal és a disznókkal. ^{5,17}Ekkor kérni kezdték Jézust, hogy távozzék el a határukból. ^{5,18}Amikor azután beszállt a hajóba, kérte őt az előbb még megszállott ember, hogy mellette maradjon. ^{5,19}Ő azonban nem engedte meg neki ezt, hanem így szólt hozzá: "Menj haza a tiedhez, és vidd hírül nekik, milyen nagy dolgot tett az Úr veled, és hogyan könyörült meg rajtad." ^{5,20}Az pedig elment, és hirdetni kezdte a Tízvárosban, hogy milyen nagy jót tett vele Jézus, amin azután mindenki csodálkozott.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

1. Az újszövetségi csodatörténetek között a gadarai megszállott meggyógyításának történetét korábban formailag és tartalmilag is idegen elemnek, és ezért különösen problémátikusnak látták a szakemberek.¹ Hangsúlyozták a történet profán, ill. „nem keresztény” jellegét (Jézus sertéstartó pogányok területén van, ahonnan kiutasítják; csak itt: megkérdezi a démon nevét; a meggyógyult a Dekapolis területén hirdeti Jézust stb.).² Mára azonban szinte általánossá vált az a meggyőződés, hogy a történetből kirajzolódó Jézus-kép jól illeszkedik az evangéliumok gondolatvilágához.³

2. Szövegkritikailag csak a helymeghatározás vitatott. NA27 – a szövegkritika „nehezebb olvasat” szabályának megfelelően – a *gerasénón* alakot hozza (tehát a helység: *Gerasa*), de hagyományosan: „gadaraiak” (= alexandriai olvasat). A történet szempontjából azonban egyik helységnév sem teljesen megfelelő, mivel földrajzilag távolabb vannak a Galileai „tengertől”. Különösen igaz ez Gerasa esetében (mintegy 55 km-re a tótól, Perea vidékén). Ugyancsak bizonytalan a *Gergesa* olvasat. Az ÚF tehát jól döntött, amikor a modern szövegkritikai szempont ellenére meghagyta a hagyományos „gadaraiak” olvasatot.

3. A történet sok-sok feszültség és ellentmondás sajátos szövedéke. A megszállott barlangsírokban vegetál, önsorsrontó életet él (kövekkel vagdossa magát). Betegsége kizárja őt az emberi közösségből, kapcsolat nélkülsége szinte holt emberré teszi. Nem a közösség zárta őt ki magából, sőt, a közösség szeretné „nor-

¹ Vö. pl. R. BULTMANN: *Die Geschichte der synoptischen Tradition*, Göttingen, 1967 (7. kiad.), 225.

² M. DIBELIUS: *Die Formgeschichte des Evangeliums*, Tübingen, 1966 (6. kiad.), 87.

³ Pl. DÓKA ZOLTÁN: *Márk evangéliuma*, Budapest, 1996, 103kk; VARGA ZSIGMOND: *Márk evangéliumának magyarázata*, Debrecen, 1969.; E. DREWERMANN: *Tiefenpsychologie und Exegese*, Olten, 1992 (3. kiad.), II, 247kk.

malizálni” a sajátos viselkedésű embert (megkötözik bilincsekkel, láncokkal). Valami kényszeres erő kiszakítja ugyan ebből a helyzetből, de a halálos számkivettség állapotába taszítja, és így a láncok és bilincsek levetése nem a szabadság világát jelenti számára, hanem a halál hatalmának szolgálatja ki (egyúttal kultikusan tisztátalan, vö. 3Móz 21,1–4; 22,4; 4Móz 19,11–16, Ez 43,7).

A megszállott már „messziről” (*makrothen*, a *makran* az evangéliumokban nem csak földrajzi értelmű, hanem az Istentől távoli, pogány világot is jelenti!) meglátta Jézust, és közelébe érve – lélektani szakkifejezéssel szólva – azonnal „hárít” („Mi közöm hozzád”, „kérlek, ne gyötörj engem”). Tehát belül merő „hárítás” – egyébként pedig: „messziről” „odafut” Jézushoz. Vagyis, szavai és tettei, természetes reakciói kényszeres ellentmondásban mutatkoznak meg: leborul előtte (*proskynein*) és: „mi közöm hozzád”; Isten hatalmának segítségül hívásával védekezik ellene, de a „magasságos Isten Fiának” vallja. E kettősség megmutatkozik abban is, hogy „hangosan felkiált” (*krazein* már az Ószövetségben a segítségül hívás és a könyörgő imádság szava: pl. LXX Zsolt 3,5; 4,4; 17,6; 22,2.6.25 stb., vö. Róm 8,18; Gal 4,6): akaratlanul is megvallja hitét és „hárításával” jelzi megszállott állapotát.

Az emberben lévő tisztátalan lélek ellentámadásba lendül: magát Istent hívja segítségül („Istenre kényszerítelek”), majd a nevét mondja meg („Légió”), és fenyegető, háborús propagandába kezd („sokan vagyunk”). De végül szárnalmas kapitulációs tárgyalást kell folytatnia („és nagyon kérte őt, hogy ne űzze el őket arról a vidékről”, „küldj minket a disznókba”). Sajátos az, hogy Jézus fenyegető parancsszava elhangzik ugyan („Menj ki, tisztátalan lélek ebből az emberből!”), de a parancs nem azonnal fejti ki hatását: győz Jézus, mert kimennek az emberből a démonok, de mintegy „engedményt” is tesz, amikor megengedi, hogy a disznókba menjenek. Az *epítiman* (vkit hatalmi szóval legyőzni, fölé kerekedni, rendre utasítani) gyakori jelentése a LXX-ban: Isten „megdorgálja”, rendre utasítja az Isten-ellenes erőket.⁴

4. A megszállott végül felszabadul a démoni erők romboló hatása alól. Megmenekülése azonban áldozattal jár, mások számára kárt, veszteséget jelent (2000 disznó; a „mintegy kétezer állat” valószínűleg keleties túlzás, ennyi állatot egy egész római légió sem tudott volna „kordában-kondában” tartani). A gonosztól nem lehet könnyedén megszabadulni. A szemtanúk („a legeltetők”) elmondják, hogy mi történt a megszállottal és a disznókkal, a városbeliek pedig kijönnek. A korábban megszállott újra emberi közösségbe kerül, Jézusnak azonban el kell hagynia a vidéket. Vagyis a démonok feletti győzelem most még csak részleges győzelmet jelent az emberek között. A pogányok megnyerése most még nem lehetséges, az üdvtörténet még folytatódik. De már van valaki, aki hirdeti a családja körében és a Tízváros területén, hogy „milyen nagy jót tett vele Jézus” (20.v.).

⁴ Vö. H. GIESEN: *epítimaó*. In. ExWbNT, II,106–108.

„Menj hazra a tiedhez, és vidd híriül nekik, milyen nagy dolgot tett az Úr veled”
(Mk 5, 19)

1. Mi teszi az embert emberré?

Pogány területen, a gadariaiak földjén, a Galileából érkező utasok furcsa hangokat hallanak: a közeli hegyoldalban disznókonda rőfög (a tisztátalanság hangja), a temető sírjai között pedig egy piszkos, félig meztelen alak velőtrázó ordítózással szaladgál. Olyan valaki, akit el kellett távolítani a kisváros közösségéből, mert ön- és közveszélyes, a kisgyermek réme. Most a holtak között él. Élő halott.

Bár két lábon jár, keze és arca van, mégsem tekinthető embernek. Az embert ugyanis nem az teszi emberre, hogy két lábon, felegyenesedve jár, emberre jellemző koponyája van, és a két kezét használja. Ami mindnyájunkat emberré tesz, az egyetlen egy, szívből jövő szó: „igen”. Ennek az embernek „igent” kellene tudni mondania Istenre, embertársaira és végül önmagára. Ebben mutatkoznék meg igazán az ember-volta. Még akkor is, ha nem tudna két lábra állni, mert talán bénán-betegen fekszik egy ágyban; még akkor is, ha arca a felismerhetetlenségig el volna torzulva, és ha nem tudna egyetlen szót sem szólni. Mert ha ez az „igen” ott él benne, akkor ő ember, de ha ezek valamelyike is hiányzik, akkor ember-volta rendkívül veszélyeztetett.

2. A szabadság pokla

Ez az ember mindazon tulajdonságát elveszítette, ami az embert emberré teszi. Nemet mondott Istenre („mi közöm hozzád...”), embertársaira („sírboltokban volt a lakása”) és önmagára („kövel vagdosta magát”). Az egész Újszövetségben nincs még egy ennyire kiszolgáltatott ember, mint ez a gadarai. Még esetleges segítőt is ellenségnek tekinti, mert bár talán hoznak neki ennivalót, néha talán meglátogatják, de fél is tőlük, mert állandóan attól retteg, hogy újra megkötözik vagy megbilincselik. „Szabadsága” a magány, a teljes kapcsolatnélküliség, ez pedig maga a halál.

Miként lehet embervoltunkból így kivetközni? Démoni erők „segítségével”? Vannak-e démonok, tisztátalan erők a világban? Lehet, hogy korunk embere már nem hisz a démonokban, a tisztátalan, Isten-ellenes erőkben. De láthatja mégis, mennyire veszélyeztetett az ember ember-volta. Csak egy kis máz a kultúra rajtunk, mögötte egy-egy ütközés, sérülés nyomán áttetszővé válik igazi valónk. A gadarai megszállott különösen jó példája annak, hogy mit jelent megszállottnak lenni: a megszállott nem a maga ura. Olyan dolgokat gondolunk ki, teszünk vagy mondunk, amit egyáltalában nem akartunk, mert nem vagyunk a magunk urai. Elidegenedtünk önmagunktól és embertársainktól, mert elidegenedtünk Istentől. Manipulált emberek lettünk, akiket légiónyi démoni kényszer mozgat naponta.

Igent kellene mondanunk Istenre, embertársainkra, önmagunkra, a világra és a korra, amelyben élünk, de ez magunktól nem megy. Ez az ember végső történelme? Vagy van más lehetőség arra, hogy az ember emberré legyen?

3. Az egyetlen lehetőség

Az egyetlen lehetőség: Krisztus. Krisztus az emberért átmegy a tenger túlsó partjára is, a gadarai temető borzalmas világába, oda, ahol valaki holtak és disznók között tengeti életét. Krisztus elmegy a megszállottakhoz, az önmagukból kifordultakhoz, azokhoz, akik elveszítették Istenüket, embertársukat és önmagukat. Ez az ember végső történelme! Az emberre mondott végső IGEN (vö. 2Kor 1,20). Ez a mi történelmünk: Krisztus útra kell és jön hozzánk, kérés nélkül. Mielőtt az ember bármit is mondana, vagy éppen „hárít”, ő már kérdez és cselekszik.

Krisztus és a démoni világ között iszonyatos összeütközésre kerül sor: az Isten „igen”-je és a démoni világ „nem”-je csap össze, ütközik egymással. Két igény feszül egymásnak, és mindkettő az emberre irányul. Kéi az ember? Isten teremtménye, az ő gyermeke, vagy sötét, démoni erők játékszere? Az ember a másik ember testvére, vagy ijesztő rém? Utálja saját magát is, vagy el tudja fogadni önmagát, mint Isten teremtményét? Szívből tudja-e mondani a Heidelbergi Káté 1. kérdésére a feleletet?

A világozság előbb-utóbb elúzi a sötétséget. Az igazság előtt összeomlik a hazugság, de állásait nem adja fel egyikönnyen. Kétségbeesett propaganda-akcióba kezd: „Légió a nevem, mert sokan vagyunk”. Nyomasztó fölénnyben vagyunk.

4. Az új ember

Végül mégis ott ül a tengerparton felöltözve az egykori megszállott. Legfontosabb jellemzője: „eszénél van”, „észhez tért”, vagyis tudja már, hogy kihez tartozik. Isten gyermeke. Csoda történt, mert a csoda csak akkor érdemli meg a nevét, ha az embert valóban emberré, Isten gyermekévé teszi, egyébként csak varázslat, hókuszpókusz. Ezért tehet majd a meggyógyult ember bizonyosságot Krisztusról otthon és a Tízvárosban. Igazán élni azt jelenti, hogy bizonyosságot tesz Istenről és az ő Fiáról.

A tenger lassan elsimuló hullámai jelzik még, hogy mindez nem volt egyszerű. A megszabadulásnak ára van, az embernek értéke van. Csakhogy: ezt az árat senki sem akarja a másik emberért kifizetni, átvállalni. Mennyit ér az ember? Az embernél minden időben találtak értékesebbet (disznók, olaj, profit, karrier stb., sajnos, ezt a sort a végtelenségig lehetne sorolni), ez a helyzet itt is. Ezért – „kármentés” címen – még a környékről is kitéssékélik Jézust, nehogy még nagyobb legyen a károkozás. Kitéssékélik azt, aki tudja, hogy az ember minden befektetést megér. De az, akit most még elküldenek, az majd Jeruzsálemben, egy páskaünnepre való bevonulás után megkérdőjelezi az emberi bűnökért bemutatott templomi állatáldozati tarifa-rendszerét (hófehér galamb – bégető bárány – drága ökör), hogy helyet készítsen amaz egyetlen, gólgotai áldozatnak: kötélből ostort fonva kiűzi a szabadba a pogányok udvarán bégető bárányokat, hogy csak Isten ama Bárányának hangját halljuk a hirtelen beállott csendben: „Elvégeztetett!” (vö. Mk 15,37 és Jn 19,30). Mert Istennek az ember mindent megér!